

OMNES UNUM

Leto XVIII

1971

Številka 3

Editorial

Na levem bregu Tibere nasproti justični palači v Rimu stoji precej velika stavba, ki nosi napis, da jo je postavil papež Pij VI., p. p. Pater pauperum. Iz tega moremo sklepati, da je papež zgradil sirotišče, da bi tako vsaj malo olajšal revščino svojega časa. Oni, ki je napravil napis, ki je tako rekoč papežev podpis, se najbrž ni zavedal, da bo sodobni bravec razlagal obe kratici po svoje, oziroma kot je takoj za njima napisal, da pomenita: p. p. = pater pauperum = oče ubogih. Tako črki ne pomenita več „velikega svečenika“, ampak čisto materialno izvrševalca krščanske ljubezni, kar je zapisano na kamnu.

Ako zapišem „orkaduš“, boste rekli: „Glej ga, kdaj se je tako pokvaril, da kolne?“ Ako pa besedo razdelimo: „Or — ka — duš“, se bo marsikdo spomnil njenega pomena. Pred leti sta bili med slovenskimi dušnimi pastirji dve privatni društvi. Prva, z imenom „Becirk“, je bila za gornjih deset. Pod gornji beri: gorenjski, a deset naj te ne zapelje, da bi mislil na tisoče. Bolj splošno je bilo drugo društvo z imenom: Or(—ganizacija) ka(—toliških) duš(—ebrižnikov.) Tako smo rešili vprašanje one kletvice zgoraj. Koliko se bo zgodovina za obe društvi zanimala, ne vem. Ni pa nobenega več pri življenju.

Ko na hitro zapišem naslov našega lističa, navadno okrajšam: OU. Če smem „malo primerjati velikemu“, bi lahko rekel, da kratici pomenita: „Oče Ubogih“, ne da bi hotel kakor koli porabiti gornje: pater pauperum. Saj nismo ubogi, čeprav ničesar nimamo. Kakor Baraga nekoč, ko je pisal svoji sestri: „Veš, silno sem bogat, čeprav ničesar nimam!“ In seveda potem prosi, kar potrebuje za svoje delo. Lahko bi tudi rekli, da je bil Baraga oče ubogih.

Tudi naš OU prosi, da bi poslali par penězov (spet oni p. p.) kot naročnino.

Da bi vedel povedati, koliko naj bi poslali, sem iskal nazaj in našel v listu iz l. 1967 štev. 3, da naj bi naročniki v Evropi pošiljali po dva dolarja, izven Evrope pa po 3. U tem času je naš listič zrastel za štiri

leta, dobil nov suknjič in se še nekako drži reda, ki ga je obljubil, da pride na obisk po dveh mesecih, čeprav ga večasih polomi. Rad bi našel pot tudi do onih, ki ga radi berejo, pa mu ne morejo pomagati, da bi kar koli zanj poslali. Res ne boš p. p., pač pa oče našemu lističu, ako ga boš podprl in mu izkazal malo očetovske ljubezni.

Tako bo mogel biti naš OU še dolgo tudi „Okvir naše umnosti“, ki je dosti širok okvir za sodobni moderni pluralizem, pa vendar ostane za nas še vedno OMNES UNUM.

Narodne župnije

Uvod

U Združenih ameriških državah in v Kanadi obstajajo slovenske narodne župnije, v Braziliji se pripravlja ustanovitev. Drugod po svetu skrbé za dušno pastirstvo izseljencev posebne misije, ki so pravno zelo blizu narodnim župnijam. „Motu proprio“ z dne 15. avgusta 1969 „Pastoralis migratorum cura“ govori o personalnih župnijah, ki se naj ustanové, kjer je mogoče.

Mi rabimo za personalno župnijo še vedno ime narodna župnija, čeprav se zdi, da se iz strahu pred pretiranim poudarjanjem nacionalizma instrukcija temu izogiba. Nekako smo bolj navajeni temu izrazu in kot bomo videli, je tudi neka zgodovinska razlika, ko je personalna župnija pripadala vladarskim hišam in plemiškim stanovom.

Ob sodobnih premikih v cerkvenih strukturah se spet postavlja vprašanje narodnih župnij tako za izseljence kot tudi za narodne manjšine, ki živé ločeno od narodovega jedra. Ker narodne župnije izpolnijo na najbolj primeren način vse pogoje, ki se stavijo emigrantom ob preselitvi, da rešijo njihova življenjska vprašanja, trdimo, da so narodne župnije najboljša oblika za ohranitev vernosti med njimi.

Zato govorimo najprej o pravni osnovi narodnih župnij, nato poiščemo zgodovinski dokaz iz izseljenstva samega ter iz integracije — vključenja v novo narodnost — in končno poiščemo psihološko-pastoralne razloge, ki potrdijo našo tezo.

Pripomniti moramo, da so narodne župnije v ZDA le malo raziskane ter nas čaka še mnogo dela, da se bo v polni meri videl pomen le-teh.

Pravne osnove

Kan. 216 § 1 in § 3 zahtevata za župnijo štiri dejavnike: osebo, t. j. duhovnika, ki je župnik; prostor za bogoslužje, t. j. cerkev ali vsaj kapelo; ozemlje, ki ima določene meje, in vernike-župljane, ki imajo tam domicil. Kodeks cerkvenega prava zahteva, da se vsaka škofija razdeli v določene dele z jasnimi mejami. V narodnih župnijah je poudarek na osebah istega naroda ter je ozemlje razširjeno, da obsega več krajevnih župnij ali tudi škofij. V župnijo pripadajo verniki, ki pripadajo nekemu narodu ali jih družijo skupni jezik. Lahko pa jih pravo tudi posebej izvzame zaradi posebnih zaslug.

V prvih stoletjih krščanstva je bilo dušno pastirstvo škofova naloga, duhovniki so mu bili le v pomoč. Konec 3. stoletja se pojavijo prve župnije med verniki na deželi. Takrat je tudi župnija izgubila svoj biblični izraz ter je postala pravno administrativni pojem. Krščanstvo se je širilo iz mest na podeželje, kamor je škof poslal duhovnike, da bi skrbeli za vernike. Ko se je dušno pastirstvo ustalilo, so se pokazali vsi štirje dejavniki, ki zahtevajo župnijo. Verniki so navadno na grobu mučenca zgradili cerkev ali kapelo, kjer so se zbirali k bogoslužju in prejemale zakramente, tja so prinašali tudi darove, da se je stavba mogla vzdrževati. Duhovnik je postal „presbyter plebium“.

Naloga župnije je bila, da razširja evangelij in s tem uvede stalno dušno pastirstvo. V 6. stoletju že najdemo nekoga, ki je archi-presbyter: nadžupnik. V mestih so nastale župnije šele po l. 1000. Do tedaj je bila stolnica (katedrala) edina župna cerkev in župnik je bil škof sam. Ker so mesta rastla po številu prebivalcev, je bilo potrebno graditi nove cerkve, ki so sicer imele „naslove“ — titule, bile pa so cerkve svojih gospodarjev.

L. 614 je cerkveni zbor v Parizu zavaroval administrativno avtonomijo krajevnih župnij, a vendar pod kontrolo in jurisdikcijo škofa.

Edinost je bila značilna poteza vseh župnij, tako v mestu kot na deželi. Preseljevanje narodov je uničilo mnogo cerkvá in tudi dušno pastirstvo v župnijah. Ko so župnije in cerkve spet gradili, jih niso samo škofje, ampak tudi vladarji, posamezni plemenitaši in bogati ljudje, ki so zgradili na svojem ozemlju cerkve, kapele ali oratorije, ki so jih potem tudi smatrali kot svojo lastnino. Tako so jih prodajali in kupovali, darovali ali tudi podedovali. Dobili so tudi duhovnika, a vendar je manjkalo dušno pastirstvo v polnem pomenu. Odtod potem personalne župnije, ki so bile brez ozemlja ali omejene le na neko stavbo; pač pa so ji pripadale vse osebe tiste družine in sorodstva kot tudi služabništvo.

Tako je bilo v personalnih župnijah osebno načelo močnejše od ozemeljskega. Tako tudi pri narodnih župnijah izgine določeno ozemlje z določenimi mejami. Administrativna stran pa nima avtonomije, saj je pravno odvisna od škofa, ki naj vodi tudi dušno pastirstvo.

Današnja sociologija išče znake sedanje dobe v hitrem premiku in v urbanizaciji. Iz premika izvira nestalnost vernikov, ki hitro menjajo svoj domicil, v urbanizaciji je vedno večji dotok v mesta, ki se naglo širijo in rastejo po številu prebivalstva. Tudi zanje mora poskrbeti dušno pastirstvo. Odtod potem „kaplanije“ v bolnišnicah, na univerzah, strokovne in seveda tudi narodne.

Kan. 216 § 4 C. J. C. pove, da se ne morejo ustanovljati personalne župnije brez posebnega dovoljenja (indulta) Sv. stolice. Ker je na tem poseben poudarek, se zdi, da je prav ozemlje oni dejavnik, ki ga pravo strogo zahteva, čeprav je vedno težje prav tam izvrševati jurisdikcijo.

Današnji sociologi in pastoralisti razmišljajo, da je prav ozemeljsko načelo ovira za dejavni apostolat. Odtod potem specializacija za posamezne stanove, obzir na starost vernikov, njihovo izobrazbo itd.

Narodna župnija sprejme vernike istega jezika ali iste narodne pripadnosti. Potrebuje pa tudi lastnega dušnega pastirja, ki ga namesti škof v svojem imenu ter je župnik po škofovi avtoriteti. Potreben pa je tudi bogoslužni prostor, najbolje je posebna cerkev. Vedeti moramo tudi, da teritorij in kraj nista ekvivalentna. Teritorij zavisi po neki avtoriteti, kraj je prostor, ki ga nekdo zasede.

Prvotne župnije niso bile teritorialne. „Paroikos“ pomeni tujca z dežele, človeka iz okolice mesta, ki pa ima tudi neko pravico v mestu. Tako je župnija postala krajevna mnogo prej, kot je dobila ozemeljsko obliko. Narekovali so jo dušnopastirski razlogi.

Že lateranski koncil l. 1225 naroča, naj bo dušnopastirsko poskrbljeno za vse, ki se mudé na tujem, čeprav so drugega obreda in jezika (AAS 1952/str. 653).

V novejšem času je iz skrbi za izseljence Cerkev poskrbela za encikliko „Exsul Familia“ (1. avgust 1952. AAS 1952), kjer je ustanovila kaplanije, ki niso v polni meri narodne župnije ter jih največkrat imenujemo misije „pro cura animarum“. Potrebno je bilo poskrbeti tudi s pravne strani za dušno pastirstvo med izseljenci.

Enciklika zagotavlja, da je izseljenski duhovnik v dušnem pastirstvu enak rednemu župniku na župnji (n. 35 § 1). Zato naj vodi matične knjige, kot jih pozna kan. 470. V prepisu pa jih naj pošlje ob koncu leta krajevnemu župniku in svojemu direktorju (§ 2). Taka pravica nad verniki (potestas) je le osebna značaja (n. 36 § 1).

N. 37, § 1 pa zahteva, da se da izseljenskemu duhovniku cerkev ali kapela ali oratorij za uporabo. Ako tega ni, naj škof določi za izseljence cerkev, tudi lahko župnijsko, ki jo rabijo (§ 2). Vsak izseljenec ima polno pravico obračati se na svojega izseljenskega duhovnika, ki ima pravico tudi nad drugo generacijo (n. 39 in 40).

Pavel VI. je na predlog kardinala prefekta kongregacije za škofo navodilo za dušno pastirstvo izseljencev z motu proprio „Pastoralis

migratorum cura“ odobril dne 15. avgusta 1969. Navodilo je začelo veljati s 1. oktobrom 1969.

„Exsul Familia“ se je tako prilagodila različnim razmeram, običajem in potrebam vernikov, zato „Navodilo“ priporoča:

N. 33. 1. Kjer je veliko število izseljencev istega jezika, bodisi da tam bivajo ali pa se pogosto menjavajo, more biti primerno, da se ustanovi narodna župnija, za kar primerno poskrbi krajevni ordinarij.

2. Škof more ustanoviti tudi „misijo“ z dušnopastirsko nalogo na določenem ozemlju, predvsem v krajih, kjer se izseljenci še niso stalno naselili. Misija se predvideva za skupine ljudi, ki so tam vsaj začasno in to iz katerega koli razloga.

4. Kadar pa ni mogoče ustanoviti narodne župnije niti ne misije z dušnopastirsko nalogo, bodisi neodvisne ali priključene kaki drugi župniji, naj se poskrbi za dušno pastirstvo izseljencev z izseljenskim duhovnikom njihovega jezika. Ta naj opravlja svojo službo na določenem ozemlju.

V n. 34 pa Navodilo pove: 1. Vsakemu izseljenskemu duhovniku naj bo po možnosti dodeljena cerkev ali kapela oziroma javni ali poljavni oratorij, da bo mogel opravljati božjo službo.

2. V nasprotnem primeru naj krajevni ordinarij poskrbi, da bo mogel izseljenski duhovnik svobodno in kumulativno opravljati svojo božjo službo v kaki drugi cerkvi, čeprav je ta župnijska.

3. Zdi se, da je primerno postaviti in opremiti domove, v katerih se morejo izseljenci počutiti kot na svojem, kjer morejo gojiti svoje vrednote in svoje darove, kjer se morejo v prostem času razvedriti ter najti pomoč in podporo.

Zgodovina narodnih župnij

Predno se ozremo na zgodovino slovenskih narodnih župnij, je prav, da pogledamo na splošno zgodovino le-teh. Videli smo, da je potreba narekovala obliko dušnega pastirstva, ki se je končno izrazilo v obliki pravno osnovane župnije. Da bi mogli izpolniti svoje krščanske obveznosti, da bi prejeli zakramente: opravili spoved, bili pri obhajilu, da bi krstili svoje otroke, bili cerkveno poročeni in tudi cerkveno pokopani, so verniki želeli imeti blizu sebe duhovnika, zgradili so cerkev, prostore za župnika, šolo in dvorano.

Množično so se Slovenci začeli izseljevati šele okoli l. 1880. Vemo pa, da je dokaj prej misijonar Kapus prišel s španskimi duhovniki v Ameriko. Poznamo tudi Barago, ki je prišel predvsem misijonarit med Indijance, a je poskrbel tudi za druge narode v Ameriki.

Slovenci so prihajali v Ameriko kot Avstrijci. Zato je težko določiti njihovo število. Pogosto jih najdemo skupno s Hrvati. Večinoma so znali nemško, zato njihove duhovnike najdemo na nemških ali hrvaških žup-

nijah. Kot še danes, so jih drugi narodi zamenjavali s Slovaki, Čehi itd. Ni čuda, da se je to zgodilo tudi na slovenskih župnijah, kjer je po smrti župnikovi nastavljal škof slovaškega kaplana.

Iz zgodovine vemo, da je na vzhodu ZDA prva cerkev zgrajena l. 1634 v kraju Maryland. V Philadelphiji so še l. 1757 Nemci po številu presegli angleško govoreče emigrante. Okoli l. 1764 so si zase sezidali cerkev, ki pa še ni veljala kot prva narodna cerkev.

L. 1788 je skupina nemških katoličanov pisala Very Rev. J. Carollu za dovoljenje, da bi smeli zgraditi novo cerkev, ki bi bila le zanje. Sam se je upiral, a je dal dovoljenje „iz krščanske ljubezni in z upanjem, da bo tako koristil veri“. Cerkev so sezidali, posvetili so jo sv. Trojici ter je bila blagoslovljena 20. novembra 1789 in so jo smatrali kot prvo izključno narodno cerkev v deželi.

Vsa Severna Amerika je bila misijonska pokrajina; kot apostolski prefekt je bil imenovan J. Carroll. Duhovnikov je bilo malo, veliko premalo za vernike, še manj za ozemlje, ki ga naj bi oskrbovali. Res so že l. 1791 sulpicianci ustanovili semenišče v Baltimoru, vendar ni bilo mogoče dobiti zadosti poklicev. Zaradi pomanjkanja duhovnikov je veliko ljudi zgubilo vero. Duhovniki, ki so med imigranti delovali, morajo poznati njihov jezik kakor tudi njihove narodne navade. Apostolski prefekt J. Carroll zahteva od njih, da so goreči in pripravljeni prenesti največje žrtve. Maja 1789 so duhovniki J. Carrolla izbrali za škofa. Potrdil ga je papež Pij VI. Njegovi prefekturi je pripadalo ozemlje Bostona, New Yorka, Philadelphije in Bradstowna. Zgodovinar Shea v knjigi History II, str. 400, omenja narodne cerkve: nemško, francosko in poljsko. Vendar je vse še bilo pod jurisdikcijo „Propagande Fide“. Škof J. Carroll je pogosto opozarjal: „Zgradite si cerkev in dobite duhovnika!“

Iz življenja škofa Barage vemo, da se je zelo zavzel tudi za priseljence. Pomagalo mu je obširno znanje svetovnih jezikov.

L. 1852 sinoda v Baltimore naroča, naj po maši vedno molijo v narodnem jeziku očenaš, zdravamarijo, vero, obudé dejanja vere, upanja in ljubezni; tudi pridiga in verski pouk naj bo v narodnem jeziku.

L. 1862 je bila sinoda v S. Franciscu, kjer je škof Allemany promulgiral dekrete I. plenarne sinode iz Baltimore 1852, ki že določajo meje pri misijonih, in postavlja „parociae proprie dictae“.

Razvoj kaže pot iz prvotnega misijonskega načina dušnega pastirstva v nekake „quasi“ župnije, ki so bile kmalu tudi kanonično potrjene.

L. 1884 je bil v Baltimore III. plenarni koncil, ki pove, da je bila Cerkev v Ameriki odvzeta jurisdikciji kongregacije „Propaganda Fide“ in so tako župnije postale kanonične v polnem smislu, kot jih zahteva cerkveno pravo.

Zgodovina slovenskih župnij

Kot z drugimi narodi, tako je bilo tudi s Slovenci in njihovim verskim življenjem. V Calumetu je bila že l. 1880 večja skupina Slovencev, ki je prosila škofa Vertina (slovenskega rodu) za spovednika. Morda bo najboljšo, da si takratno versko življenje ogledamo na župniji sv. Jožefa v Joliet, Illinois.

Sv. Jožef, Joliet

Pri tem se moremo v glavnem nasloniti na jubilejna Zbornika, ki sta izšla za 50-letnico in 75-letnico cerkve sv. Jožefa, in na knjigo J. Trunka: Amerika in Amerikanci, Celovec 1912. Knjigi je veliko prispeval msgr. J. L. Zaplotnik. Oba sta še živa.

Prvi slovenski naseljenec v Joliet je bil menda Markus Kraker, ki je prišel tja nekaj pred letom 1870. L. 1885 je bilo v kraju približno 40 Slovencev, število se je dvignilo do l. 1890 na 200 oseb. Od tedaj so Slovenci prihajali v vedno večjem številu.

K božji službi so hodili v nemško cerkev sv. Janeza. Ker je število Slovencev rastlo, so se Nemci zbal za svoje prostore v cerkvi. Prišlo je tako daleč, da je nemški župnik javno v cerkvi povedal, da „Avstrijcev“ tam ne potrebujejo. Bilo je to l. 1889.

Še tisto nedeljo so se zbrali moški kar na cesti in se posvetovali, kaj naj bi storili. Sklep je bil, da naj ustanové svojo župnijo, začno naj zbirati prispevke za cerkveno zemljišče. Ustanovili so že Društvo sv. Jožefa, ki je l. 1890 prosilo g. J. Solnca za spovedovanje za Veliko noč. Spovedoval je v St. Mary's Church. Sestal se je še istega večera s Slovenci ter jih je pohvalil, da se trudijo za lastno župnijo. Svetoval jim je, naj si izberejo cerkveni odbor, on pa bo poskrbel za duhovnika iz domovine. Sam je šel v svoj rojstni kraj, od koder je pripeljal s seboj župnika Frančiška Sal. Šušteršiča. Čikaški nadškof Feehan ga je pooblastil, da ustanovi lastno župnijo za Slovence v Joliet. Dve leti so že zbirali denar za cerkev, zidati pa niso mogli, dokler niso dobili duhovnika. Prostor so že pred njegovim prihodom kupili. Določili so, naj bo cerkev iz kamna zgrajena. 19. julija 1891 so položili vogelni kamen. Blagoslova so se udeležili tudi Hrvati in Poljaki, ki so se jim pridružili. Tudi Slovaki so za novo cerkev kupili kipa sv. Cirila in Metoda za veliki oltar. Cerkev je bila blagoslovljena 18. oktobra 1891. Pri blagoslovu so bila tudi češka društva iz Chicaga. Blagoslovil jo je opat Bernard Ločnikar. Kmalu nato so kupili tudi harmonij. Cerkev so hitro opremili, pogrešali so pa zvonove. Tudi zanje so tako hitro zbrali, da so jih mogli že 23. novembra 1892 blagosloviti.

Potrebno je bilo tudi pokopališče. Bile so nesreče pri delu in tudi otroci so umirali. Ker so Nemci odpovedali svoje pokopališče, so začasno pokopavali Slovenci svoje mrličé na irskem pokopališču. Vendar so že

l. 1895 kupili večji prostor ter ga kot pokopališče blagoslovili 25. maja istega leta.

Potrebna je bila tudi šola. Ko je g. Šušteršič ustanovil župnijo, je bilo le 12 šoloobveznih otrok. Nekateri so obiskovali nemško šolo, nekateri javno šolo, nekateri so pa doma ostali. Župnik jih je zbiral ob sobotah in jih je učil slovensko brati in pisati. Ob nedeljah popoldne pa je učil verouk v cerkvi, kar se je ohranilo skoraj trideset let.

Veliko slovenskih družin se je preselilo v Joliet, ko so slišali, da imajo tam Slovenci svojo cerkev. Nekateri so dobili ženo in otroke iz starega kraja. Tako je bila lastna šola vedno bolj potrebna. Napravili so načrt, a je l. 1893 prišla gospodarska kriza. Ljudje so se s težavo preživljali in seveda ni bilo misliti na gradnjo, dokler ni l. 1895 kriza minila. Zgradili so šolo do septembra istega leta in 2. oktobra so že začeli s poukom. Vpisalo se je 64 otrok.

Že naslednjega leta so si župljani kupili nove orgle. Istega leta je bila v župniji tudi že nova maša, ki jo je daroval Matija Šavs.

Prvo birmo je opravil 28. aprila 1897 nadškof Feehan. Za to priliko so preslikali cerkev. Pri birmi pa je bilo le 24 otrok. Takrat je bila birma šele po prvem obhajilu, ki pa ni bilo dovoljeno pred 12. letom. Že 20. junija 1897 so imeli spet novo mašo, ki jo je daroval g. Plevnik.

L. 1898 so premaknili staro župnišče na prostor poleg šole, da so sestre tam stanovale. Na prejšnji prostor so zgradili novo župnišče ter ga blagoslovili 16. oktobra 1898. Tudi šolo je bilo potrebno povečati. Dodali so ji še eno nadstropje.

Za Božič 1900 je Društvo sv. Jožefa kupilo za cerkev lepe jaslice. Od 17. do 25. marca je bil v župniji prvi misijon, ki ga je vodil F. Ks. Bajec iz Minnesotte. Za desetletnico ustanovitve župnije so obhajali prvi jubilej. Vodil je proslavo škof J. Trobec iz St. Cloud, podelil je birmo in blagoslovil zastave Društva sv. Alojzija in dekliške Marijine družbe. Žene so tedaj ustanovile Društvo sv. Ane katoliških borštnaric. Nadalje je bil veličasten koncert v „Joliet Opera House“, kjer so poleg moških in ženskih zborov peli tudi otroci in zapeli nekaj angleških pesmi. 4. julija pa so napravili še veliko parado, o kateri se je mestni župan izrazil: „Tako lepe in veličastne parade posameznega naroda še ni bilo v Jolietu.“

Župnijska cerkev pa je postala premajhna. Potrebno je bilo misliti na večjo. Sezidana in blagoslovljena je bila l. 1905. Vogelni kamen je blagoslovil škof J. N. Stariha iz Lead, So. Dakota. Cerkev je zidana v modernem romanskem slogu iz rezanega bedfordskega kamna. Na cerkev so Slovenci v Joliet še danes ponosni.

L. 1907 so se ločili od župnije Hrvatje ter začeli s svojo lastno. L. 1908 je daroval svojo zlato mašo msgr. J. F. Buh ob navzočnosti dveh slovenskih škofov Starihe in Trobca ter večine slovenskih duhovnikov v Ameriki.

Namerno smo naštelj vsa dela pri hitrem razvoju narodne župnije sv. Jožefa v Joliet. Delo je izčrpalo ustanovitelja in prvega župnika F. Sušteršiča, da se je 5. julija 1910 poslovil ter odšel v domovino, kjer je naslednjega leta 24. marca umrl in bil pokopan na Viču pri Ljubljani.

Najlepše priznanje župljanom je dal kardinal G. Mundelein, ko je ob srebnem jubileju župnije 22. oktobra 1916 povedal: „To je dan, za katerega se moram tudi jaz zahvaliti. Zahvaljujem danes vsemogočnega Boga za goreče in verne duhovnike, ki so službovali med vami v teku petindvajset let. Posebno se še zahvaljujem za vašega ustanovitelja in prvega župnika. Njegova fara se je raztezala od Atlantika do Pacifika. Prepotoval je več tisoč milj, da je mogel krščevati, maševati, deliti sv. zakramente in tolažiti razkropljeno ljudstvo. Njegovo apostolsko delo ga je nazadnje izmučilo, odpovedal se je župniji, da se mirno pripravi na smrt, ki je ni dolgo čakal. Zahvaljujem vsemogočnega Boga, da je poslal vas, ljudstvo krepke narave in močne vere, v to škofijo. Vi boste dodatek k moči, kostem in mišicam tega ljudstva v prihodnjosti, ker vaša kri ni omadeževana s pregrehami in razbrzdanim življenjem, ker vašega razuma niso omadeževali nespodobni nauki.

Čestitam vam zaradi vsega, kar ste storili v teku petindvajset let, upam pa, da bo ta dan šele začetek celo večjega truda za gmoten procvit vaše župnije in duševni napredek njenih faranov.“

Za vsem tem zunanji opisom razvoja župnije sv. Jožefa, je smoter glavne nauka: „Salus animarum suprema lex“. Tako tudi jubilejni zbornik pove, da je v petdesetih letih izšlo iz župnije 11 duhovnikov in 49 sester, ki so se pridružile različnim redovom.

Župnija sv. Vida

Ker je Cleveland mesto, ki je znano po tem, da se je tam največ Slovencev naselilo, moremo opaziti podoben razvoj tako pri naselitvi kot pri župnijah, med katerimi je izven Amerike najbolj znana župnija sv. Vida. Trgovec Jožef Turk je bil med prvimi Slovenci, ki je 25. okt. 1881 prišel v Cleveland. Turk je bil versko trden, kmalu je začel misliti na slovenskega duhovnika v Clevelandu. Prvi slovenski naseljenci so hodili v češko cerkev Lurške Gospe na 55. cesti. Cerkev je upravljal takrat Štefan Furdek, po rodu Slovak, ki se je naučil toliko slovenščine, da je ljudi lahko spovedoval. Turk je velikokrat zatrdil, da je dobri slovaški duhovnik omilil veliko duhovno revščino med prvimi Slovenci v Clevelandu. Za Veliko noč 1883 je poklical Turk slovenskega duhovnika Frančiška Ks. Bajca, naj pride spovedovat v Cleveland. Spovedoval pa je kar v zadnji sobi Turkove trgovine.

Turk je tudi začel zbirati denarna sredstva za slovensko cerkev v Clevelandu. Ustanovil je poseben odbor. Župnija je bila ustanovljena

l. 1893. In njen prvi župnik je bil Vid Hribar, ki je prišel v Ameriko kot dijak in tam končal bogoslovje. Hribar je najprej maševal v šolski kapeli bližnje nemške župnije. L. 1894 je škof Horstmann blagoslovil vogelni kamen za novo cerkev, 4. novembra istega leta je že novo cerkev msgr. Boff blagoslovil.

Iz zgodovine slovenske narodne župnije pri Sv. Vidu posnemamo nekaj statistike, ki kaže na razvoj v letih 1891, 1940 in 1965.

Leto:	Poroke:	Krsti:	Solarji:	Umrli
1891	17	32	—	9
1940	62	80	513	49
1965	33	94	371	57

Iz pregleda vidimo, da je število krstov stalno rastlo, a število porok ne. Vzrok moremo najti v tem, da k narodni župniji nosijo krstit tudi iz oddaljenejših krajev, dočim se poročajo v krajevnih cerkvah in pogosto z Amerikanci, ki so izšli iz drugega naroda.

Pregled verskega življenja pri Sv. Vidu pove nadalje, da je še vedno 80 % spovedi v slovenščini, letno se razdeli preko 200.000 obhajil.

V začetku tega stoletja je število priseljencev stalno rastlo, zato je župnik pri Sv. Vidu prosil za pomočnika Fr. Kržeta, ki je kmalu ustanovil novo župnijo sv. Lovrenca v Newburghu. L. 1906 je nastala v Collinwoodu tretja slovenska župnija. Prvi župnik je bil Rev. Marko Pakiž.

Z narodne strani se je duhovno življenje pri Sv. Vidu ohranilo tudi s prihodom političnih emigrantov, ki so začeli l. 1949 prihajati v župnijo ter so za svoje otroke organizirali sobotno slovensko šolo. Šola je dobila prostore v župnijski šoli, kjer je pouk v angleščini. Za binokosti l. 1954 je prvič izšlo „Farno oznanilo“ in sicer v dveh jezikih: angleško in slovensko. L. 1963 je župnik omogočil izdajo v slovenščini: „Uradni priročnik Marijine legije“. Pri liturgični reformi je bil takoj uveden tudi narodni jezik v cerkvi. O pomenu tega bodo mogli soditi šele čez desetletja.

Ob 75-letnici župnije je pisatelj K. Mauser govoril: „... Danes je gorčično zrno mogočno drevo. Kje daleč je že mala lesena cerkvica, kje daleč tisti, ki so jo gradili, kje daleč trpljenje in bridkost prvih dni in prvih let? ... Zaverovani v današnjo mogočnost premalo mislimo na tiste peščice slovenskih pionirjev, ki so v to, kar danes imamo, dali svojo vero in svoj znoj in svoje garanje... Niso imeli velikega imena, imeli pa so eno: mogočno in nezlomljivo vero... Farna skupnost je duhovno občestvo, kraljestvo duha v malem, v zavesti, da spadamo skupaj, da smo družina, ena družina, ki ima en skupen cilj: doseči božje kraljestvo... Še vedno doni pod oboki naše farne cerkve slovenska molitev, slovenska nabožna pesem. Res je, čas se spreminja, orje z velikim plugom in obrača brazde. Jezik starega rodu se meša z jezikom novega rodu, toda zapomni si, da pred Bogom velja samo eden — jezik ljubezni...“

Prav po zaslugi novodošlih se je slovenščina ohranila pri Sv. Vidu dalje kot pri drugih župnijah. Zgodovina nam pove, da se integracija, vključenje neke narodnosti v drugo narodnost izvrši v tretjem rodu. Zahteva namreč 40 do 50 let. Ko so Slovenci ustanavljali svoje narodne župnije, so zlasti družine želele biti blizu župnijske cerkve in šole. V začetku tega stoletja še ni bila možnost tako hitrega potovanja kot danes. Pionirji so imeli zraven cerkve še trgovino in gostilno in ni bilo nikakršne potrebe oddaljiti se iz domačega kroga, ki je nastal ob župnijski cerkvi.

Integracija

Pri integraciji največkrat mislimo le na jezik. A vendar je še marsikaj drugega, kar pripada narodu. Tako Navodilo za dušno pastirstvo izseljencev v n. 11 pove: „Izseljenci prineso s seboj svoj način mišljenja, svoj jezik, svojo kulturo, svojo vero: vse to sestavlja tako rekoč duhovno dediščino določenega mišljenja, izročila in kulture, dediščino, ki obstaja tudi izven domovine. Povsod naj to dediščino zelo cenijo.“

Pri tem ni na zadnjem mestu jezik izseljenca, s katerim izraža način svojega mišljenja, kulturo in značaj svojega duhovnega življenja. Je naravno sredstvo in pot za spoznavanje ter izražanje človekove notranjosti. Zato dušno pastirstvo izseljencev prinaša več sadov, če je v rokah takih, ki ta dejavnik dobro poznajo in so večji jezika izseljencev. Potrebno in primerno je torej, da oskrbujejo izseljence duhovniki istega jezika in to vse dotlej, dokler je to koristno.“

Pri integraciji moremo opazovati dokaj naraven razvoj. Dokler je otrok pri starših, kjer oba govorita isti jezik, se ga bo tudi sam oprijel. Ko začne hoditi v šolo, kjer sliši in se uči drugačnega jezika, bo z njim utrujen prišel domov. In vendar, ako oče in mati vztrajata, se bo otrok privadil obeh jezikov. Hitro zna ločiti, v kakšnem jeziku naj s kom govori. Potrebno pa je, da se istočasno uči slovenščine kot tujega jezika. Navadno je zelo dobro, da šole posreduje tuji jezik, ker se bo s tem naučil pravilneje, kot bi se pri starših, ki govoré s tujim akcentom. Z učenjem raste besedni zaklad, ki se spopolni z branjem in pisanjem, kar je prav naloga sobotnih slovenskih šol, kjer koli so. Ob narodni župniji je tudi šola, kjer se potomec slovenskih staršev uči njihovega jezika in najnujnejšega znanja o njihovi domovini.

Ker se v izseljenstvu vrši ob župniji tudi kulturno delo, moramo reči, da je za prvi rod priseljencev župnija največje važnosti. Zanje je dediščina vse, kar so kulturnega in verskega prinesli s seboj. Otdod vedno spomini na lepoto domačih krajev, na osebe in tudi domotožje, ki vleče človeka vsaj na obisk, ako že ne na vrnitev. Vsega tega drugi rod ne čuti s tako močjo. O vsem ve le po pripovedovanju staršev ali šole. Zanj je domovina, kjer sedaj živi in šola mu daje tudi navdušenje

zanjo. Iz ljubezni do staršev gre na obisk in „stari kraj“ ga mora šele prepričati o svoji lepoti. In vendar je čutiti pri drugem rodu neki odpor proti stari domovini. Morda je razlog gospodarsko stanje staršev, ki so morali iz popolne revščine začeti graditi svoje bivanje v tujem svetu. Vemo, da otroka vse ono, kar je različno, odbija, ker se hoče popolnoma vključiti v okolico. Tretji rod nekako razvozla ta voz (kompleks) ter se z večjim zanimanjem obrne k domovini svojih starih staršev.

Narodna župnija nudi tudi še drugemu rodu možnosti udejstvovanja na verskem in kulturnem polju. Kjer je organizacijsko življenje razvito, radi mladi sodelujejo. Pri vprašanju jezika pa je potreben največkrat kompromis. Tako opazimo tudi pri otrocih, ki sicer s starši govoré slovensko, a med seboj rabijo tisti jezik, v katerem se šolajo. V versko mešanih krajih — kar je v večini, kjer so priseljenci — je zelo važno, da se mladi med seboj spoznajo. Družabne prireditve jim pomagajo na skupno pot v življenje, saj se zavedajo nekake skupnosti, ki naj jo ustvarijo v novi družini.

Tudi pri narodnih župnijah terja integracija svoje. Tako najdemo župnijska oznanila v obeh jezikih, tudi liturgična opravila se ravnajo po jeziku udeležencev.

Zgodovina pove, da so poizkusi prehitre integracije napravili veliko duhovne škode. Poizkusi so izhajali iz posebne težnje po poenotenju. Prehitra amerikanizacija je uničila kulturne dobrine, ki so posebnosti kakega naroda. Pri narodnih župnijah pa ni izhajala iz dušnopastirskih razlogov, ko je hotela transformirati narodno identičnost.

Kjerkoli pa je narodna župnija izpolnila svoje naloge, je na naraven način pomagala vernikom živeti se v novo okolico, premostila je težave, ki nujno nastanejo ob prehodu v drug način življenja. Moderna komunikacijska sredstva danes človeka veliko bolj seznanjajo s svetom, kot je bilo poznanje sveta pred 70 leti. Prehod za izseljenca je bil neprimerno večji takrat, kot je sedaj. Ako vemo, da so se Slovenci izseljevali ne kot narod, ampak kot avstrijski državljani iz Avstrije, ki se je komaj rešila fevdalnega sveta, v drug svet, sicer ameriški, a vendar v polni meri anglosaksonski z vsemi svojimi posebnostmi, moremo razumeti težave, ki so zanje nastale. Pri jeziku so si v začetku še morda pomagali z nemščino, a vendar je kmalu vsepovsod prevladala angleščina.

Če primerjamo cerkvene razmere „starega kraja“, kjer je država plačevala duhovnike in skrbela vsaj na neki način za cerkve, dočim je v Ameriki vse slonelo na njihovih ramah, si lahko mislimo, kako močna je bila težnja, da se ohrani tudi verska dediščina, ki so jo Slovenci prinesli s seboj.

Nova okolica je nudila polnost svobode, ki je pomagala iniciativi, toda se je prav tako lahko zlorabila. Takrat so vzroki emigracije večinoma bili ekonomskega značaja. Gospodar je odšel v drug kraj,

kjer je nekaj več zaslužil, da si bo lahko v domovini zgradil svoj dom in poskrbel za družino. Mnogi so morali odplačevati dolgove. Marsikdo je potem spremenil svoje sklepe ter se je za stalno naselil v tujini, zlasti ako se je k njemu priselila družina, ki je tako začela novo življenje.

Narodna župnija je pomagala pri gradnji župnijskih šol, kakor je narekovala potreba. Gospodarsko breme pa je padlo na vernike, ki so se dobro zavedali njihovega pomena. Dasi je po svoje tudi župnijska šola pomagala pri integraciji, je vendar vzgojila nov rod, ki je bil vreden naroda, iz katerega je izšel.

Integracija otrok nujno vpliva na družino. Matere in žene so se znašle v drugem svetu, ki je bil mnogo bolj emancipiran kot doma. V pionirskih časih jih srečamo največkrat kot gospodinje večjih hiš, kjer so bili podnajemniki. Za vse samske v hiši so kuhale, prale in poskrbele za vse, kar jim je bilo potrebno. S tem so tudi zaslužile ter tako pomagale k cilju, ki je bil lastna hiša, kjer se bo družina v miru razvijala. V nekaj letih je bil cilj dosežen. Isti razvoj najdemo tudi danes, dasi gre dosti hitreje kot v prvi dobi. Odtod tudi težnja, da ima tudi žena službo, dasi je družini škodljivo v času, ko so otroci še v predšolski dobi.

Ker sta mož in žena bolj navezana drug na drugega, znata tudi bolj ceniti drug drugega. V prvi dobi je bilo malo ločitev. Le kjer je kdo izmed zakoncev že s tem namenom odšel od doma, je čez čas poskusil sodno ločitev, kar je zaviselo od državnega prava one dežele.

Okolje, ki vpliva na otroke, je močno in povzroča, da se otroci nekako oddaljijo od staršev. Dokler je izključno v družini in v polni meri pripada le staršem, je vez močna, kar je zelo važno za otrokovo vzgojo. Ko otroka objame šolsko okolje, se začne močan vpliv nanj. Otrok noče nikdar biti nekaj posebnega, izven družbe drugih otrok. Ustvari si svoj krog prijateljev tudi izven šole. Odtod morejo nastati težave med njimi in starši, ki preveč občutijo neko oddaljitev, zlasti ako skušajo ohraniti avtoriteto, kakršno so sami doživljali pri svojih starših.

Navajenost na trdo delo nekako preide od staršev na otroke. Zato so tudi v šoli delavni in, ker jim pomaga nadarjenost, se kmalu pokažejo uspehi. V veliko zadoščenje staršem in vzgojiteljem je prav odlični študij in nadaljnja vključitev v življenje, kjer danes že zavzemajo lepa mesta. „Hočem, da se bo mojim otrokom boljše godilo, kot se je meni,“ žene očeta k skrbi za otroke.

Narodna župnija s svojo šolo je tako družinam v veliko pomoč. Pomaga k naravnemu prehodu pri integraciji, izgadi težave, ki bi nastale med starši in otroki. Skrbi za kulturno življenje, da pokaže narodne navade in posebnosti novim rodovom, ki se tako učijo ceniti dediščino, ki so jo starši ali stari starši prinesli s seboj.

Vrednost dela je bil pač prvi motiv, ki je pripeljal človeka, da je

iskal zaslužka v tujini. Družina pa je prinesla nove motive v tujo kulturo, a je istočasno prišla pod tuji vpliv, da se je končno v nekem kompromisu nevede in nehoté razvila nova kultura. Ob vsem tem je bila narodna župnija, ki je vodila družino tudi kulturno in socialno.

Kriza narodnih župnij

Ako gledamo na integracijo kot naraven razvoj, pravzaprav ne bi moglo priti do krize, ko se zdi, da narodne župnije niso več potrebne. Mirno naj preidejo v tako imenovane teritorialne župnije. A danes je še več dejavnikov, ki lahko povzročé težave pri narodnih župnijah. Že smo rekli, da je načrtna urbanizacija vzrok selitve vernikov iz središča t. j. iz okolice župnijske cerkve v okolico, kjer najdejo primernejše stanovanje za družino ter se največkrat zaradi otrok priključijo najbližji župnijski cerkvi, ki pa ni cerkev v narodni župniji. Tako ostane narodna cerkev osamljena in število župljanov stalno pada. Skupina, ki je dosedaj bila ob cerkvi, se desintegrira. Poglejmo na stanje kot sta ga opisala dva župnika na slovenskih narodnih župnijah.

J. Cvelbar, župnik v Bridgeville, Pa., pove: „V tej župniji je bil zadnji slovenski duhovnik Albin Moder, ki je umrl 1937. Sam sem prišel sem 1965, a je slovenščina popolnoma izginila. Če bi pri vseh štirih mašah slovensko pridigal, bi me gotovo niti 10 ljudi ne razumelo.

Mislim, da bo počasi slovenščina iz vseh slovenskih župnij izginila. Prva župnija v Ameriki, kjer sem bil nastavljen, je bila narodna italijanska župnija. Jaz sam jezika ne znam. Tukaj rojeni kaplan ni znal niti dobro brati italijanščine. Župnik je znal in je tu in tam pri eni ali drugi maši malo govoril italijanski. Večinoma je bila angleščina. — Tako je po vseh narodnih župnijah. Kar poglej Cleveland: Še otroci, ki so bili rojeni doma ali v taboriščih, pa so prišli sem še kot otroci, hodili tu v ljudsko šolo, so bolj vajeni angleščine kot materinskega jezika.

Ali naj se narodna župnija ustanovi? Rekel bi povsod, kjer je zadosti ljudi, ki rabijo materin jezik. Če je duša več vredna kot ves svet, pa je potrebno za to dušo zgraditi cerkev, v kateri bi mnogo ljudi dobilo duhovno tolažbo, ki bi je ne mogli dobiti drugje, potem je vredno žrtvovati. A pomisli na tole: le ljudje, ki so pripravljani na žrtve, bodo finančno podpirali. Rabili pa bodo cerkev in pomoč duhovnika vsi — tudi tisti, ki še s prstom ne mignejo, da bi finančno pomagali ...“

L. Mihelich iz Denverja piše: „Župnija sv. Rožnega venca v Denverju, Colorado, je le še po imenu slovenska in hrvaška župnija. V naši cerkvi je pa še veliko slovenskega, hrvaškega in nemškega spovedovanja, tudi Čehi in Francozi prihajajo sem. Prav gotovo pade odgovornost za integracijo tudi na duhovnike in škofo. Nadaljnji vzrok je bil, da so po sredini majhne župnije potegnili široko avtomobilsko cesto ter se je moralo v l. 1950—55 vsaj 40 družin izseliti. Tretji vzrok pa je pojevanje

narodnega življa. Vse, kar je mlado, kar se poroči, gre iz naše starejše naselbine v predmestje. Ko si ustvari tam družino, kupi novo hišo in se zaradi otrok priključi tamkajšnji župniji. Radi prihajajo nazaj še za Božič in Veliko noč, mnogi tudi k spovedi.

Imeli so še slovensko pridigo do l. 1955. Takrat je župnik ukinitel vse, kar je bilo slovenskega. Sedaj počasi uvajam nazaj, kar se pač da. Nekajkrat med letom imamo med tednom slovensko mašo — celotno. V veliko pomoč je organistinja, ki je že iz tretjega rodu in se je slovenščine naučila pri stari materi. Pri mašah poje veliko slovenskih pesmi, tudi v prevodu. Tako tudi ob nedeljah, ljudje se počutijo domače, ko slišijo domače melodije. Imeli bomo birmo, večinoma pa bodo birmanci Meksikanci. Nimamo več župnijske šole, pouk imamo ob nedeljah v CCD razredih. Pri birmi pojemo: Pridi, Sveti Duh, Lepa si, lepa, roža Marija, V nebesih sem doma (Zafošnik-Slomšek) itd. Tako se ohranja slovensko občutje, čeprav je besedilo pesmi v prevodu. Drugi narodi niso kar nič nevoljni, ako imamo slovenski kolorit, zdi se jim nekaj naravnega.

Za križev pot imamo dve slovenski melodiji, prva je splošno znana, druga je bila delo organista pri Sv. Juriju v Slov. goricah, kjer sem doma. Znal sem melodijo in eno izmed kitic. Ostalo besedilo mi je spesnil Gregor Mali. Na veliki petek navadno pojemo slovensko v prevodu, med češčenjem sv. križa pa: O, sveti križ . . . , ki se jih je že tako prijela, da ne čutijo več, da bi bila slovenska. Vsi pojejo vse: naši in Meksikanci z enakim navdušenjem.

Pri liturgičnih reformah sem počasen in zmeren. Imamo stare ljudi, ki bi jih preostre spremembe silno bolele. Tako sem v začetku povedal: „Vi, starejši, ako ne morete sprejeti, nič ne silim. Če nočete stati, ko bodo drugi stali, pa obsedite. Ako hočete moliti svoj rožni venec, pa molite rožni venec, molitev je lepa in zaslužna.“ Tako ni bilo nobenega nasprotovanja. Vsi so z veseljem poprijeli in vedno pripovedujejo, kako lepo je pri nas. Imamo eno najlepših cerkvá v mestu; čeprav je majhna, je zato bolj prisrčna in naša maša je še vedno maša. Tako tudi udeležba pri maši raste, normalno bi morala padati. Glavno pravilo je: župljane napraviti srečne in zadovoljne, ko vidijo, da se zanje trudiš in imajo boljšo postrežbo kot drugod. Lani smo slikali cerkev, a smo povedali, da ne bo nobene posebne nabirke. Ako kdo hoče kaj posebej darovati, sicer radevolje sprejmemo, a nikogar ne silimo. Kolekcija se je vidno dvignila, cerkev je v čudovitem redu, snagi in lepoti. Imamo še vedno svoj blagoslov v petek po maši z litanijami, ne oziraje se na nove liturgične predpise. Če je tako dolgo bil blagoslov z Najsvetejšim vir novih pobud in gorečnosti, zakaj naj bi kar naenkrat bil nekaj slabega?! Nobena logika ljudi ne more prepričati, srce premočno govori!“

*

Pri obeh župnijah vidimo naravni proces, ki je potegnil s seboj ljudi — vernike, da so jezikovno prešli v drug narod. Tako tudi župniji

nista več narodni po jeziku, dasi je vsaj ena v Direktoriju 1970 zaznamovana kot taka.

In vendar obe župniji živita. Ako bosta imeli dovolj prostora in svoje župnike, bosta nadaljevali svojo nalogo, ki je: širjenje evangelija in nadaljevanje dušnega pastirstva vernikov. Vemo, da so za tako delo slovenski duhovniki primerni, saj največkrat obvladajo ali se hitro priučijo drugih jezikov.

Ali naj gre župnija za verniki, ki se selijo v predmestja? Odgovor more biti samo: da! Premiki omogočajo danes tudi obisk oddaljene župnijske cerkve, a redno dušno pastirstvo je gotovo prizadeto. Narodna župnija sloni na verni družini. Drugi rod, razseljen izven bližine svoje župnije, si poišče bližnjo cerkev in župnijo, kjer otroci obiskujejo šolo.

Dosti je poznana instrukcija Kongregacije „De Propaganda Fide“ z dne 26. aprila 1897, ki daje dovoljenje, da se morejo vpisati otroci priseljencev, ki postanejo polnoletni, v teritorialno župnijo, ne da bi obvestili svojega narodnega župnika. Isto velja za vernike, ki so se že zadosti priučili glavnemu jeziku.

Tako narodna župnija izgublja župljane ter bo vernike težko zadržati s čustvenimi razlogi. Ko nima več vernikov, izgubi razlog svojega obstoja.

Industrializacija tudi spreminja zunanji obraz okolice. Ko župljani odidejo „na boljše“ iz okolice svoje župne cerkve, se tam naselijo Portorikanci, Kubanci, Meksikanci. Tako se tudi zunanje lice kraja hitro spremeni. Hiše so zanemarjene, čuti se pomanjkanje socialnega skrbstva, kraji postanejo znani po delinkvenci in prostituciji. Vedno težje je finančno vzdrževanje poslopij in personala.

Kjer ni takega dotoka, postanejo narodne cerkve izolirane. Ljudje so le podnevi v bližini, ponoči in za konec tedna jih ni. Trenutno se da preko tedna pomagati s tem, da se ure bogoslužja menjajo, vendar ostane še vedno vprašanje nedelje, ko ostane cerkev in župnija brez župljanov.

K integraciji moramo prišteti tudi mešane poroke, ko se poročajo med seboj člani različnih narodnih skupin ter tako prelomijo s homogenostjo narodnih skupin. Novi rod ne pripada v polni meri ne eni ne drugi skupini ter se navadno vključuje v tretjo.

Tudi rešitev narodnih župnij v semi-teritorialnih župnijah je le začasnega značaja. Tako ostanejo vsi oni, ki želé, iz iste narodne skupine v svoji narodni župniji, priključijo se jim pa tudi drugi, ki živé na ozemlju. Navadno se število prvih krči, a drugih narašča.

Aktivno življenje tako na verskem kot kulturnem polju more pridobiti tudi narodni župniji nove člane. Mladina se pa skuša vključiti v krajevno družabno življenje.

Kriza narodnih župnij je strukturnega značaja, ki se ne da rešiti z uničenjem narodnih župnij, ki imajo svoje korenine globoko v kulturni

antropologiji in socialni psihologiji. V ZDA sta se narodnost in religija tako združila, da se zdi, da se ne moreta ločiti. Odtod moremo razumeti začudenje ameriških sociologov, da so narodne skupine po tolikih letih še žive. Vedno bolj se širi prepričanje, da so prav te najbolj važen dejavnik pri socialni strukturi Združenih držav. Odtod izjave vodilnih mož: „Dobri Amerikanci boste, ako boste dobri Slovenci!“

Hitri premiki sodobnih množic, ki se za trajno ali tudi le začasno selijo, so povzročili drugo pravno obliko, ki jo imenujemo „missio pro cura animarum“. Ko je papež Janez XXIII. hitri razvoj hotel označiti članom Vrhovnega sveta za emigracijo pri Konzistorialni kongregaciji novembra 1961, jo je imenoval „letečo župnijo“, ki je priključena teritorialni župniji, pa ima svoje posebne naloge. Med Slovenci imamo danes misije po zapadni Evropi, v Južni Ameriki, kjer se v Braziliji v Sao Paulo pripravlja narodna župnija, in v Avstraliji. Kjer je „misionar“ le nekak pomočnik krajevnemu župniku, s katerim nosi „kumulativno“ oblast nad svojimi verniki, se zdi, da je premalo ter je potrebno najti novo juridično formulo, ako ne bi hoteli v polni meri sprejeti narodnih župnij.

V Kanadi je nastalo v povojnih letih pet slovenskih narodnih župnij, ki danes v polni meri vršijo svoje naloge.

Način administracije narodnih župnij mora vključiti službo, ki naj jo vrši za te župnije. Tega ne more vršiti teritorialna župnija, dasi se z njo narodna župnija v marsičem sklada. Odtod tudi pomen narodnih župnij v ZDA pri vernosti tamkajšnjih katoličanov, ki so obogatile s svojimi kulturnimi in socialnimi posebnostmi življenja v ZDA. Med dušnopastirsko skrb narodnih župnij pripada tudi naloga pritegniti k vernemu življenju mlačne in odpadle kristjane. Spet bi morali govoriti o vzgojnem pomenu župnij in ponoviti skrb za ohranitev krščanskih družin, ki je prva skrb narodnih župnij. Ako je naravna pot integracije preko teh družin, ne pomeni le izgube, ampak prenos socialnih in verskih vrednot v ameriško oziroma krajevno družbo.

Narodna skupina prinaša z narodno župnijo tudi svoje kulturno bogastvo, ki pokristjani vernikom prosti čas, zabave in vse izvenpoklicno delo. Iz nje prihajajo mladinska gibanja, ki pripravljajo versko elito, tako laično kot cerkveno. Vprašanje odnosov med elito in množico je osnovno vprašanje verske sociologije. Kjer ni elite, tudi ni redovnih ali duhovniških poklicev. Tudi v tem je velik pomen narodnih župnij.

Zaključki

Ne samo naša izkušnja, ampak tudi večina avtorjev, ki obravnava pomen narodnih župnij za izseljence, prizna, da je narodna župnija osnovne važnosti zanje zlasti za prvi rod, ki preko nje ohranja versko, kulturno in socialno dediščino, ki jo je prinesel s seboj. Drugim rodovom pomaga po naravni poti k integraciji, ki jo obogati z verskimi, kul-

turnimi in socialnimi vrednotami, ter s tem doprinese svoj delež k celoti naroda, v katerega se vključi.

V krizi juridičnega značaja je potrebno najti nove juridične oblike, da je mogoče v polni meri razviti dušnopastirsko delo.

I. Kunstelj

VIRI

Acta Apostolicae Sedis (AAS), I. 1952 in 1969.

Acta et Decreta Sacrorum Conciliorum Recentiorum, Collectio Lancensis (7 vols.). Friburgi Brisgoviae. Herder 1870—1890.

LITERATURA

Joseph E. Ciesluk J. C. L.: *Priest of the Diocese Grand Rapids: „National Parishes in the United States“*. The Catholic University of American Canon Law Studies No. 190. The Catholic University of America Press. Washington DC 1944.

Dorothy Dohen: *Nationalism and American Catholicism*, Sheed and Ward, New York 1967.

J. Fishman: *Language Loyalty in United States*.

Joseph P. Fitzpatrick SJ: *The Role of the Parish in the Spiritual Care of Puerto Ricans in the New York Archdiocese*. Studi Emigrazione, 7. oktobra 1966. Marceliana.

Andrew M. Greeley: *La Sociologia Americana e gli studi dei „Gruppi etnici degli emigrati“*. Studi Emigrazione I. 7—17, 1964/65.

Angelo Mazzoleni: *La Parrocchia mistero di Cristo e della Chiesa*. M. D'Auria Editore Pontifica, Napoli 1969.

Antonio Perotti: *Reflessioni sociologici e pastorali sulle parrocchie nazionali negli Stati Uniti*. Studi Emigrazione I/2 Febr. 1965.

Rev. Jan Piekoszewski STD ICD: *The religious Problem of Refugees in USA*. Veritas, London, Canada 1960.

Gerald Shaughnessy: *Has the Immigrant kept the Faith?* New York 1952. The MacMillan Co.

John G. Shea: *History of the Catholic Church in the United States*. 4 vols. Akron 1886—1892.

Smith: *Counter Points in Canon Law*. Newark 1967.

Catholic Directory of United States 1970.

Congressional Record House of Representative. Washington DC 1948.

SLOVENSKA LITERATURA

J. Arnež: *Slovenci v New Yorku*. Studia Slovenica. New York 1966.

J. M. Trunk: *Amerika in Amerikanci*. Celovec 1912. Samozaložba.

J. Zavertnik: *Ameriški Slovenci*. Chicago 1925. Slovenska Narodna podporni Jednota.

- Aurora, Minnesota: *Holy Rosary Church*. 1906—1956. Printed by the Eveleth News Clarion.
- Aurora, Minnesota. *Holy Rosary Church*. Dedication 8. marec 1959. Printed by the Eveleth News Clarion.
- Calumet, Mich.: *St. Joseph's Church*. Diamond Jubilee. 1890—1965.
- Cleveland: *Saint Vitus Church*. Ob 75-letnem jubileju. 1969. Custombook, South Hackensack, N. J.
- Cleveland: *Saint Lawrence*. Fifty years 1901—1951.
- Ely, Minnesota: *St. Anthony's Catholic Church*. 8. junij 1958.
- Eveleth, Minnesota: *Holy Family Church*. Golden Jubilee Dedication. 29. maj 1960.
- Denver: *Holy Rosary Church, Colorado*. Silver Jubilee 1920—1945.
- Gilbert, Minnesota: *St. Joseph's Golden Jubilee 1958*.
- Joliet, Illinois: *Zgodovina župnije sv. Jožefa*. 1891—1941. Avsec Brothers, Printers, Joliet.
- Joliet, Illinois: *St. Joseph's Church*. 75th Anniversary 1891—1966.
- Nashwauk, Minnesota: *St. Cecilia' Parish Golden Jubilee 1910—1960*. The Eastern Itascan, Nashwauk.

Zanimiva knjiga

Lani je v Bedfordu na Angleškem izšla knjiga z naslovom: *The Un-melting Pot* (Topilnik, ki ne topi). Spisal jo je John Brown s Tehnološkega instituta Cranfield. Podnaslov pove vsebino: Angleško mesto in imigranti v njem.

K naslovu bi rad pripomnil, da je zlasti v ZDA v zadnjih letih veliko napisanega o integraciji in bi tako bile Združene države topilnik, v katerem se pretopé narodi v nov narod — amerikanski. Na Angleškem pa je težko kaj najti razen tu in tam kratkega sestavka, ki pa največkrat razodene nepoznanje snovi. J. Brown je s svojo knjigo doprinesel dober delež k spoznanju tudi za nas Slovence akutnega problema, saj je prav v Bedfordu najmočnejša slovenska skupina, ki se je tam naselila v glavnem že l. 1948.

Bedford je provincialno mesto s 70.000 prebivalci, leži severno od Londona, od njega oddaljeno 45 milj (70 km). V mestu je več kot vsak peti človek imigrant — priseljenec, četrtnina otrok v šolah so otroci imigrantov in približno tretjina rojstev je med imigranti.

Pisatelj najprej preišče, zakaj so prišli v mesto ali v okolico živeti Poljaki, Litvanci, Ukrajinci, Srbi, Slovenci, Italijani, Zapadni Indijci,

Indijci iz Azije in Afrike ter Pakistanci in še vrsta drugih. Zelo zanimivo podaja zgodovino o problemih, ki so jih morali imigranti reševati ob vselitvi: kakšni so bili odnosi do domačinov (Angležev) in drugih narodnih skupin. Pove tudi o zaposlitvi in odnosih med delavci. Razumljivo je, da se ustavi ob vprašanih socialne službe zanje, o odnosih s policijo in oblastmi. Druga generacija že postavlja svoje probleme. Tudi v Bedfordu se menja način življenja. Končno ima za prihodnost svoje načrte. Ob koncu pa pove, da uradne statistike o številu imigrantov ne veljajo.

Knjiga je živ človeški dokument, ki govori o tako važnem vprašanju današnje dobe. Pisatelj zahteva, da moramo razumeti imigrantske probleme bolj v njihovih kulturah kot pa soditi po barvi kože. Ako namreč razpravljamo s pojmi „barve“, nas lahko zapelje na stranpota, kot je pojem „integracija“ — vključenje.

Pisatelj ugotovi, da nobena narodna skupina ne želi biti vključena v celoti v angleški način življenja. Človek se more odpovedati narodu, svojim navadam, načinu življenja, ne more se pa odpovedati sam sebi. Življenje naj se ravna po načelih različnosti ter more vsaka skupina imigrantov ohraniti svojske posebnosti nedotaknjene, ker le tako more kaj doprinesti v življenjsko skupnost na Angleškem. Da bi mogli to doseči, je potreben nov načrt socialnega in ekonomskega življenja. Tako je topilnik, ki ne pretopi neke narodnosti v angleško.

Slovenci so v knjigi ponovno omenjeni, tudi je slikana skupina v narodnih nošah. R. in Z. povesta, zakaj sta prišla v Anglijo.

Knjiga ima veliko vrednost kot študija imigrantskih vprašanj in bo tudi vplivala na razvoj ter odnose pri integraciji.

Sestre pišejo

Med Slovenci v svetu delujejo v Kanadi (Toronto in Montreal) in v Nemčiji (Stuttgart) tudi slovenske sestre iz Družbe Marijinih sester čudodelne svetinje. Družba je bila formalno ustanovljena 27. novembra 1940, ko je izdal odlok o tem tedanji ljubljanski škof Rožman.

Glavni namen družbe je posvetitev njenih članic, posebni namen pa je častiti Jezusa Kristusa kot vir in vzor vse ljubezni, kar družba dosega s tem, da deli dušno in telesno pomoč bolnikom po domovih; kolikor dopuščajo okoliščine, prevzema družba tudi skrb za bolnike in mladino v javnih in zasebnih zavodih. Zaposlene so tudi kot katehistinje, organistke, skrbé za lepoto hiše božje, izdelujejo paramente, obiskujejo bolnike v župniji in skrbé za gospodinjstvo. Skratka, pripravljene so sprejeti vsako delo, ki je v božjo čast in v korist dušam. V drobni knjižici

z naslovom: Kam, dekle? povedo še več o delu, namenih in potih. Odtod posnemamo dvojce pisem:

„Živela sem v družini, kjer nas je bilo šest otrok. Mama mi je umrla, ko sem bila stara dve leti. Na samostan nisem sprva nič mislila. Na meni se je izpolnilo, kar je rekel Jezus o apostolih: ‚Niste vi mene izvolili, ampak jaz sem vas izbral, da greste in obrodite sad in vaš sad ostane.‘ (Jan 15, 16)

Ko sem bila še majhna, je šla v samostan moja najstarejša sestra in še več drugih deklet iz našega kraja. Nisem mogla razumeti, zakaj gredo. Mislila sem, da se hočejo umakniti delu in odgovornosti.

Moja sestra je nekoč v pismu vprašala, če bom jaz prišla za njo. V meni se je vse uprlo. ‚Sporočite ji,‘ sem prosila očeta, ‚naj na to ne misli!‘ Sama ji niti odgovoriti nisem hotela. Oče in vsi drugi so bili prepričani, da ne bom nikoli šla za sestro. Bila sem živahna, da me je bila polna vsa hiša.

Potem pa me je zgrabila milost. Nekaj me je sililo, naj spremenim svoje načrte. Življenje, kakršno so živele mnoga dekleta, se mi ni zdelo vredno življenja. Zahrepenela sem po višjih idealih, za katere je vredno kaj žrtvovati.

Nekega dne je brat pisal v samostan. Rekla sem mu, da bom še jaz priložila svoj list. Odgovoril mi je, naj kar njemu povem, kar bi želela sporočiti, da bo on napisal. Na moje besede, da želim iti za sestro, se je široko nasmejal: ‚Ti — pa v samostan?! Škoda papirja za take vesti!‘ Ko je to zvedel oče, mi je takoj obljubil lep dar, če bom res šla. Pa ne zato, ker bi bil morda tega vesel, ampak v dokaz, da mi ne verjame in da je prepričan, da se to ne more zgoditi. A jaz sem vztrajala. Bog me ni več izpustil. In ko sem prišla na redovno preobleko svoje sestre, se nisem hotela več vrniti domov. Spoznala sem, da je življenje v samostanu čisto drugačno, kot sem si ga predstavljala in kot si ga predstavlja večina ljudi med svetom.

Sedaj sem zadovoljna. Našla sem srečo in mir. Lepo je v samostanu, četudi se moramo marsičemu odreči in moramo veliko delati. Saj le prostovoljna in vesela žrtev daje srečo in vrednost našemu življenju...“

»

Sestra iz Nemčije piše: „V dobi ekumenizma delamo skupaj z evangeličanskimi redovnicami. Vsaka skrbi za svoje brate po veri. Kadar je potrebno, si med seboj pomagamo in se nadomeščamo.

Nedavno je bila evangeličanska sestra zadržana, pa je prosila mene, naj za dan prevzamem še njene bolnike. Pristala sem in sestra mi je dala več naslovov.

Naslednji dan sem poiskala vse bolnike ter jim postregla, le neke žene nisem mogla najti. Na naslovu, ki je bil označen, nihče ni vedel, kje naj bi bila.

Po končani službi sem že hotela iti domov, a mi vest ni dala miru. Nekaj me je sililo, da moram to bolnico poiskati za vsako ceno. Začela sem iskati znova, a spet zaman. Spomnila sem se na pismonoša, on ljudi pozna. Šla sem k njemu in ga prosila za pomoč. Bil je takoj pripravljen pomagati. Trud ni bil zaman. Ko sva ženo našla, je pismonoša odšel, sama pa sem vstopila v njeno sobo. Začudeno me je pogledala in rekla: „Ali ste vi katoliška redovnica?“ Na moj pritrdilni odgovor je od veselja zajokala: „Bogu hvala! Zdaj mi pa pomagajte, da se spravim z Bogom, preden umrjem. Pred tridesetimi leti sem javno odpadla od katoliške vere in postala evangeličanka. Sedaj čutim, da se mi bliža smrt, a v takem stanju ne smem, nočem umreti. Priskrbite mi duhovnika, ki zna tudi hrvatsko. Po rodu sem namreč iz Jugoslavije in bi lažje opravila spoved v domačem jeziku.“

Pohitela sem k župniku. Takoj je telefonično izposloval vsa potrebna dovoljenja pri rotenburškem škofu in še isti dan sprejel bolnico nazaj v katoliško vero. Podelil ji je tudi zakramente za umirajoče.

Žena je bila vsa srečna. Hvalila je Boga, zahvaljevala se župniku in meni. Ne vem, kdo je bil bolj vesel: bolnica ali jaz, da sem mogla in smela prav tisti čas nadomeščati evangeličansko sestro. Žena je živela še dva dni, potem pa je z Bogom spravljena mirno zaspala svoj večni sen . . .“

Pismo iz Avstralije

„Sedaj še nekaj o naših ‚dogodkih‘. Dne 7. 3. 1971 je naše društvo imelo občni zbor in volitve. Kot veste, imamo dve strani. Prva stran je bila dobro organizirana in pripravljena. Člani so volili 10 oseb, ki naj bi sestavljale novi odbor. Takoj nato je teh deset izvolilo izmed sebe predsednika, ki je bil seveda njihov voditelj. Ostale funkcije so bile razdeljene na naslednji seji. Na sejo je vabil predsednik in kar predlagal, kako in koga naj volijo za to ali ono funkcijo: ‚da ne bomo preveč časa zapravili‘. Deloma se mu je to posrečilo. Toda z občnega zbora dne 7. marca so kmalu prišle na dan stvari, ki so predsedniku kaj narobe hodile. Ugotovljeno je bilo, da je imel okrog 20 pooblastilnic od odsotnih članov, da je volil namesto njih, pa ne tako, kot bi oni morda želeli, ampak v svoj prid. Med temi je bila vsaj ena pooblastilnica, ki je odsotni član ni podpisal, ampak predsednik sam. Dva tedna pozneje je bilo nadaljevanje občnega zbora, kjer naj bi potrdili spremenjena pravila. Tedaj je prišel pravi orkan, ki je predsedniku prekrižal načrte. Na zbor so drugi poslali spomenico, ki so jo dali v roke vsem navzočim in

jo tudi prebrali. V tej spomenici je bila zahteva, da noben član partije ali komunist ne sme biti član društva. Prav tako nihče, ki ima kriminalni rekord. Obenem je bilo v spomenici rečeno, da je bila kopija pisma poslana tudi avstralskemu ministru za emigracijo. Predsednik je spomenico tudi sam bral. Ko se je omenilo o kriminalnem rekordu, je izgubil glavo. Vstal je in z jezo povedal, da resignira kot predsednik društva. Nato se je potihoma posvetoval z ostalimi odborniki, da so tudi oni odstopili. Nato so prisotni izvolili novega predsednika in ostala izpraznjena mesta. Novi predsednik je umerjen in trezen...“

Por.

Argentina:

Pot naše duhovniške zveze

Naša Duhovniška zveza je izšla iz „Unije“ (Unio apostolica), kakor smo jo poznali v domovini in kakor jo je vodil profesor dr. Ciril Potočnik. Ta povezava duhovnikov je obstajala v molitvi, izpolnjevanju zahtev shedule, zapisovanju shedule in pošiljanju te moderatorju. Tako Unije so nastale na pobudo Holzhauserja in pozneje Lebouriera med nemškimi, avstrijskimi in francoskimi duhovniki. Središče teh zvez je bilo dolgo časa v Wroclavu, po vojni pa je prešlo v Pariz, kjer je imela zveza primarno „pia unio“ na Montmartru in kjer jo ima še danes.

V ljubljanskem semenišču se je v pripravo na to Unijo ustanovila malo pred vojno bogoslovska unija. Prvi člani dijaške KA, ki so vstopili v semenišče, so prinesli s seboj tudi veliko željo kar najbolj uresničiti v sebi duhovništvo in so z veseljem segli po programu unijskih članov. Samo skrb za duhovno življenje pa se jim je zdela premalo. Čutili so potrebo medsebojnega oblikovanja in pripravljanja tudi na moderne metode apostolata. Iz te težnje je nastala v semenišču v Ljubljani Bogoslovska zveza. Prvi novomašniki, ki so izšli iz tega gibanja, so ob pomoči spirituala dr. Truhlarja ustanovili skupino Duhovniške zveze. Ta je formalno spadala v Apostolsko unijo, imela pa je v svojem programu poleg njene shedule tudi še sestanke in nekatere večje zahteve.

Življenje v duhu Duhovniške zveze so člani, potem ko so odšli v tujino, nadaljevali v taboriščih. Pridružili so se jim še nekateri starejši duhovniki, ki niso prišli iz Bogoslovske zveze. Ob njih pa je treba omeniti tudi druge člane Apostolske unije, ki so nadaljevali ob podpori shedule z zasledovanjem cilja Unije: resnega, globokega duhovnega življenja, sedaj pač v novih razmerah, na tujih farah in v taboriščih.

Člani DZ so od časa do časa prejeli tipkani Vestnik s programom sestankov ali samostojnih premišljevanj. Precejšnja preskušnja je bila zanje odhod dr. Truhlarja k jezuitom, s čimer je tudi njegovo delo pri Duhovniški zvezi prenehalo.

V Italiji je prvi dve leti po vojni za duhovnike od časa do časa več let izhajala razmnoženina „Besede življenja“. Namenjena je bila skrbi za nivo duhovnikovega znanja in pravih teženj.

Duhovniška zveza je dolgo kljubovala razkropljenosti članstva in nujnih posledic tega dejstva. Dokler je šlo, so se organizirale duhovne obnove, rekolekcije. Enkrat so bile duhovne vaje Unije v cistercijanskem samostanu v Stamsu, kamor so prišli člani iz več držav. Pozneje je bilo še nekaj sestankov po Zahodni Evropi, medtem ko smo tisti, ki smo prišli v Argentino, skušali obdržati povezavo deloma v okviru skupine Duhovniške zveze, deloma vseh članov Unije sploh.

Ko je begunstvo le dolgo trajalo in so nekateri mislili, da nismo več „zakoniti“, je škof dr. Rožman pisal osrednjemu vodstvu v Parizu, ki ga je poverilo za imenovanje moderatorja skupini slovenskih duhovnikov v tujini. Škof je takrat imenoval Gregorja Malija. Ob njem se je zbral odbor in organiziral za Argentino sestanke parkrat na leto, z drugimi člani po svetu pa ostal v pisemnih stikih. Shedule so odtlej pošiljali člani moderatorju ali kakemu drugemu svobodno izbranemu duhovniku.

Za občni zbor Unij v Parizu 1958 je tedanji voditelj Delacroix želel, da se ga udeleži tudi kdo od slovenskih članov Unije. Udeležil se ga je Zdravko Reven iz Belgije. Ob problemih unij po svetu je ugotovil, da so tudi drugod podobna vprašanja, kot so bila pri nas v Uniji med vojno, in da je zamisel Duhovniške zveze povsem v skladu z Unijo in dejansko popolnejša oblika kot zgolj povezava s shedulo. Glavno vodstvo je sprejelo predlog o nadaljnjem samostojnem življenju Unije med slovenskimi duhovniki po svetu. Občnega zbora Unij leta 1962 v Rimu sem se udeležil jaz in dobil isto zagotovilo in pri tem je ostalo do danes. Formalno je še vedno voditelj-moderator Gregor Mali.

Vestnik Duhovniške zveze v okviru naše unije je pripravljaval in razpošiljal od leta 1957 vsak drugi mesec Zdravko Reven iz Belgije in pozneje iz Celovca do vključno leta 1965. Natisniti je dal tudi mesečne listke — shedule — v slovenščini. V Argentini pa je začela izhajati duhovniška revija „Omnes unum“, ki je pozneje prešla v Evropo. Danes jo izdaja vrhovni dušni pastir slovenskih izseljencev. Leta 1958 je Zdravko Reven po občnem zboru v Parizu izdal brošurico 24 strani z naslovom „Bratska skupnost“. V njem pojasnjuje nastanek Unije, njen namen in značaj, razne vrste povezave članov, in razlaga posamezne točke shedule, ki naj pomaga članu k vztrajanju v zares duhovniškem življenju. V njej omenja tudi odpustke, ki so jih bili do nedavnega deležni člani Unije.

Vse to delo v Evropi in v Argentini je imelo namen pomagati članom v asketski vzgoji v duhu odpovedi in v apostolski gorečnosti pri dušnem pastirstvu. V Argentini je bilo nekaj let delovanje Unije zelo živahno in sestanki so bili redni (mesečni) s sejami odbora vred. Člani UA so bili velika opora izpeljavi organizacije dušnega pastirstva med rojaki tako v zahodnoevropskih deželah kot v Argentini. Po izidu papeške konstitucije Exsul Familia se ta organizacija v bistvu ni spremenila. Člani Unije — tudi tisti, ki niso bili sami izseljenski duhovniki neposredno, — so dajali veliko podpore ureditvi in izvedbi smernic Exsul Familiae med slovenskimi izseljenci. Kakor je prej v mnogih škofijah Unija dala pobudo za rekolekcije duhovnikov in za duhovne vaje, tako je Unija med našimi duhovniki po svetu bila ves čas steber organizacije dušnega pastirstva in duhovniške povezave. Danes ima moderator posebno zvezo s tistimi člani, ki mu pošiljajo shedulo.

Anton Orehar

Malo večji brat

(O njem pripoveduje Jogi ali P. C. Tomatis. „Giovinezza Serafica“, list frančiškanskih bogoslovcev v Italiji, prinaša v šte. 3, marec 1969).

Danes vam hočem povedati zgodbo o največjem „bratu“, kar sem jih poznal. Da je bil največji, je bilo tako: po postavi je bil visok 2 m 10 cm, bil pa je velik tudi v svoji duši, njegovo srce je bilo zmožno velike ljubezni.

Kako mu je bilo ime? Nekoč se je imenoval Franc Zorn. Za nas tuji priimek je imel po družini, ki je slovenska in živi v severni Italiji.

Fra Jogi — to sem jaz — je bil takrat bogoslovec in je stanoval na hodniku, imenovanem „Sibirija“, ker je bil obrnjen proti severu in bil najbolj mrzel del velikega samostana.

Nekega večera je med študijem potrkal na njegovo sobico voditelj novincev, da bi mu predstavil novinca, ki je pravkar vstopil v samostan. Novincu je bilo 18 let in bo nekaj časa stanoval tudi v „Sibiriji“.

Fra Jogi je zaprl knjigo in vstal, da bi pozdravil novega „bratca“, a je obstrmel, ko je stopil pred vrata. Pred njim je bil fant, visok, visok, zelo visok, kakršnega pač Jogi še ni nik-

dar videl, kakor da ga ni konca. Prav na vrhu je bil pa nasmeš: jasen, svetel, le malo boječ.

Velikan je podal svojo rokico in povedal, da mu je ime Franc. Jogi je zagrabil roko in povedal svoje ime. Od tega trenutka sta bila velika prijatelja. Nekaj dni kasneje so predstojniki Jogiju naročili, naj ga uči italijanščine in latinščine. Tako je postal vsaj malo važen in Franc je dobro razumel, da je potrebno tudi malo važnosti.

Vedno sta bila skupaj, visoki Franc in okrogli Jogi, podobno kot Don Kišot in Sančo Pansa. Včasih je Jogi pozabil na svoj študij in poiskal svojega „učenca“. Izgovarjal se je na razne načine, na dnu pa je bila skrb zanj, saj je neprestano študiral. Bil je še drugi motiv: Jogi je iskal Franca, ker mu je želel dobro. Rad je imel njegov široki, malo otroški nasmeh, jasne oči in najrajši je poslušal njegovo pripovedovanje, ko je govoril z velikim navdušenjem o svojem življenju pri skavtjih. Franc je bil že kot otrok zelo bolan. Ko se je čutil boljšega, ga je razganjala želja po hoji, gibanju, teku, kot bi hotel nadomestiti čas iz mladosti, ko se niti igrati ni mogel. Gospod ga je poklical in Franc se je odpovedal vsemu: osebam in stvarjem, ki so mu bile tako drage.

*

Čas je hitel. Fra Jogi je postal duhovnik in bil nastavljen v semenišču. Ni več videl svojega prijatelja.

Nekega večera je bil pri igri z drugimi. Nenadno zapoje telefon. Jogi ga je začutil kot udarec v srce. Dasi ni vedel, kdo telefonira, je vendar zaslutil strašno žalost. Telefon mu je povedal: „Franc je mrtev!“ Vrnil se je k bratom pri igri. Videli so, kako se mu je obraz spremenil v tuji bolečini, da so nehote stavili vprašanje: „Kaj se je zgodilo?“ Jogiju so solze zalile oči, ko je povedal: „Franc je mrtev!“

Na pogreb so šli, da zadnjikrat pozdravijo svojega „mlajšega brata“. Našli so starše in sestri Francovi v hudi žalosti. Stopili so v sobo, kjer je ležal Franc v rjavem habitu, ki si ga je tako želel, sedaj pa bo v njem za vedno počival. Še smrt ni mogla skleniti ustnic, da ne bi bilo na njih nasmeha, velikega, malo otroškega nasmeha, ki ga je naredil tako priljubljenega pri vseh.

Bratje so dolgo govorili o svojem „malo večjem bratu“. Začeli so razumevati, zakaj je mrtev. Nihče pravzaprav ni

mogel odkriti pravega vzroka njegove smrti. Zdravnik je seveda povedal nekaj učenih besed, ki pa malo povedo. Sedaj Franc počiva na pokopališču domačega kraja. Na grob prihaja njegova mati in se naskrivaj z njim pogovarja. Tudi moli zanj. Jogi pa ne moli zanj, ker je prepričan, da Franc zanj moli.

J. Grilc:

Kako sem potoval v Argentino in nazaj

(Nadaljevanje k števil. 1, 1971)

Pot domov iz Argentine je peljala čez Čile. V Santiago de Chile sem prišel v slabem času in slabi uri. Ob 10. uri zvečer, z veliko zamudo je pristal avion. Na letališču so mi na carini premetali vso prtljago kot še nikjer. Zvočni trak narodnih pesmi, ki sem ga imel pri sebi, so mi hoteli kar vzeti. Res čudna strogost, a razumljiva: tisto popoldne so namreč ubili poveljnika vojske. Zato je bilo ozračje napeto in policijska ura. Malo me je skrbelo, ko sem čakal na taksi, ali bom pravočasno prišel do hotela ali ne. Potnikov je namreč bilo veliko, vozil pa ne. Čilenci so se vračali domov, da si ogledajo položaj po zadnjih volitvah, kjer je zmagal marksistični kandidat. Naslednji dan sem šel na lov za rojaki. Le eno gotovo sled sem imel: naslov slovenskih usmiljenk. Tja sem telefoniral. Naj pridem tja, so mi odgovorile, in da tudi lahko mašujem. Sprejem je bil domač in prijazen. Po maši sem iskal zveze z našimi duhovniki. Prvega, ki sem ga ogovoril po telefonu, je bil g. Anton Gril, salezijanec. (Po imenu je prav meni podoben, le zadnji c je odgriznil). Ko sem ga čakal na dogovorjenem mestu, po naključju naletim še na enega slovenskega salezijanca: g. Martina Radoša. Povabil me je na svoj dom, kar sem rad obljudil.

G. Gril je ravnatelj velike ljudske šole (menda okrog 500 učencev) v predmestju kapitala. Tam dela, gara že več let in si je pridobil zupanje predstojnikov in staršev. Po kosilu me je peljal s svojo „kamijoneto“ v okolico mesta pod hribe. Tu je lep razgled na mogočne Ande, ki so se prav takrat svetili v snegu. Z izleta sva zvečer zavila h g. Radošu. Ta gospod je v Chile že od pred vojne. Doma je iz Prekmurja. Kljub temu, da je toliko let zdoma, lepo govori po naše in poln slovenskega duha je. V oskrbi ima veliko faro v revnem delavskem naselju predmestja s šolo. Skromnost okolja odseva tudi na šolskih prostorih in

cerkvi. Pomagata mu na veliki fari še dva duhovnika. Tri dni sem bil gost njegove dobrote. Prav v čas mojega bivanja v Santiago je vpadla slovenska maša za rojake tam. Pravili so, da živi v tem glavnem mestu skoraj 1000 Slovencev. (Veliko več kot v Caracasu). Radoveden sem bil, koliko jih bo prišlo k skupni maši. Prišlo jih je prav malo. Ne vem prav razlagati to. Mislim, da, ker so v večini staronaseljenci, in pa tudi, kar odkrito, duhovniki so jim posvečali premalo pozornosti. Slovenske usmiljenke skrbé za to mašo že leta. Pristava, kjer živé te sestre, je lepa in prostorna. Mislil sem si, ko bi v Caracasu razpolagali s tako lepim prostorom, bi marsikaj lahko priredili... Maša je bila kot navadne slovenske maše, z ljudskim petjem. V Chile je še več naših duhovnikov, a živé izven glavnega mesta. Zato do njih nisem utegnil, ker mi je bil čas odmerjen.

Preden zapustim Chile, še nekaj vtisov o zadnjih volitvah. Mnenja o bodočnosti so deljena. Slovenski duhovniki so se izrazili nekako takole: Čakajo nas težki časi. Čilenci sami se tolažijo s svojo demokracijo: kot smo ga izvolili, tako ga bomo vrgli pri drugih volitvah, če ne bo dober. — Poslovil sem se od prijaznih sobratov in sester. Vsem Bog povrni goslotljubje in dobroto!

Po zopet precej strogem pregledu sem odletel v Limo (Perú). Kot berač sem potrkal pri bratih maristih — opogumljen s priporočilnim pismom. Izredno lepo so me sprejeli in gostili tri dni. Ogledal sem si svetniške kraje v Limi: rojstno hišo sv. Roze in grob v dominikanski cerkvi treh božjih izvoljencev: sv. Roze, sv. Martina in sv. Toribija, vsi pokopani skupaj. Slovencev tam nisem našel. Peljali so me le k enemu Hrvat, ki je tam od predvojnih časov. Še k enemu Hrvat, sem šel, pa ga ni bilo doma.

Ekvador je bila naslednja točka. V Guallaquil-u sem našel g. Dodića Mateja, hrvatskega salezijanca, ki pa je študiral v Ljubljani na Rakovniku. Zato slovensko lepo govori in pozna naše razmere. Je že sad nove kleriške generacije doma. Poznal sem ga že iz Caracasa, kjer me je obiskal na poti iz domovine v Ekvador. G. Dodić je bil nato moj vodnik do drugih sobratov, ki kopljejo v Gospodovem vinogradu v Ekvadorju. Tri ure sem se vozil z avtobusom do prvega. Ob 9. uri zvečer sem potrkal pri g. Križmanu. Tema je bila kot v rogu. Nisem vedel ali sem prav ali ne. Pač v vasi ni elektrike. Svojo luč — dinamo — pa tudi ni rabil za lastno potrebo. Seveda je bilo dosti svetlo čez par minut. Tako sva kramljala dolgo v noč. Spoznal sem iz govora in se potem še na lastne oči prepričal, da je doma v tem okolju precej revščine. Tudi vode primanjkuje, ker le tri mesece na leto dežuje. Videl sem, kako so v malih sodčkih z osli razvažali vodo po vasi. Ljudje sami so pa verni. To se vidi v velikih cerkvah, ki jih imajo po svojih vaseh. Tudi za mašo radi dajo. Naslednji dan sva obiskala še gg. Čuka, Bukovca in Palčiča (ki pa ga nisva dobila doma). Vsi so ali popravili cerkve in farovže ali celo še

kaj drugega sezidali, tako npr. g. Palčič veliko novo cerkev, g. Bukovec pa šolo. Vsi živé skromno, počitnic skoraj ne poznajo, ker ne dobijo namestnika, res pravi misijonarji brez naslova. Drugih nisem mogel obiskati zaradi vrnitve, kar mi je žal, saj obisk duhovnika vedno dobro dene. Med seboj si pomagajo in tako vztrajajo že toliko let na teh položajih.

Tako se konča moje potovanje po Južni Ameriki. Povsod se vidi veliki svet, ki gre svoja pota, pota dobička, ugodja; sredi tega pa skupine vernih kristjanov, ki hočejo biti kvas. To med Slovenci kot tudi med domačini vseh narodnosti. Da bi vsi spoznali ta svoj poklic in mu nesebično odgovorili z vzglednim življenjem!

Lep pozdrav vsem rojakom, ki sem jih srečal na tej svoji poti in Bog jim povrni vse dobrote!

Kraji in ljudje

(Naslednja življenjepisa sta vzeta iz knjige: Jurij M. Trunk, „Amerika in Amerikanci“, ki jo je izdala Mohorjeva družba v Celovcu 1912.)

JANEZ VRTIN

Rodil se je 17. julija 1844 v Dobljčah v Beli krajini. Baraga in Mrak sta kot prava pionirja orala trdo ledino. Vrtin je zemljo zrahljal in pripravil za setev. Njegov oče je bil krošnjar in je prepotoval mnogo sveta. Leta 1852 je odšel v Severno Ameriko, od koder se je vrnil po petih letih. Najmlajšega sina Ivana je spravil v novomeško gimnazijo. 1863 je očetu sledila vsa družina. Ivan se je kot abiturient odločil za mašništvo. Očetov prijatelj Čebulj mu je svetoval, naj vstopi v škofijo Marquette. Baraga ga je rad sprejel in Čebulj ga je poučeval v modroslovju, angleščini in francoščini. Vrtin je bil zadnji, kateremu je

Baraga 31. julija 1866 podelil mašniško posvečenje. Vrtin se je povsod izkazal kot praktični Amerikanec. Najprej je bil za župnika v Houghtonu, kjer je prezidal in povečal cerkev. Potem ga je Mrak poslal v Neogaunee, kjer je župnija stala pred polomom. Že po treh letih je Vrtin poplačal skoraj ves dolg 15.000 dolarjev. Ko se je Mrak odpovedal škofiji, je na prigovarjanje o. Weningerja SJ spretni Vrtin prevzel škofovo čast. Tako je zasedel tretji slovenski škof stolico v Marquettu. Pri škofovem posvečenju 14. septembra 1879 je bil slavnostni govornik tedanji nadškof v St. Paulu J. Ireland. Vrtin je bil najmlajši škof v Ameriki, komaj 35 let star. V škofiji je imel pri nastopu 28 cerkvá, 20.000 vernikov in 18 duhovnikov. Z mladeniškim ognjem in z ameriškansko odločnostjo se je lotil dela. Škofija je brezdvomno napredovala pod Baragom in Mrakom, a župnijam je nedostajalo gnotne podpore. Ravno to delo je izvršil odločni Vrtin. Kdor pozna Ameriko, ve, da to

tam nekaj pomenja. Preden je dopel v stolnico, je 2. oktobra 1897 do tal pogorela. V 10 letih je sezidal novo in krasnejšo. Sam je dal vso svojo škofovsko plačo, podpirali so ga tudi oče in bratje, ki so po izredni pridnosti obogateli. Kot škof je Vrtin večkrat obiskal Evropo. 1887 je potoval v Rim „ad limina“ in obiskal tudi svojo rojstno vas Dobljice, kjer so slavnega rojaka sprejeli z velikim veseljem. Vrtin stoji že v popolnoma modernem času. Vsa njegova navodila glede šolskega cerkvenega premoženja, društva itd. so v duhu modernih zahtev. Pastirska lista 1882 in 1886 obravnavata pereče vprašanje o verski vzgoji; škof ukazuje, naj se pri vsaki župniji ustanovi katoliška šola. Umestne in času primerne so tudi odredbe za duhovnike. 1891 je Vrtin drugič potoval v Rim. Začel je bolehati in iskal zdravja v Karlovih varih, a brez uspeha. Umrli je 26. febr. 1899.

Pri delu je bil Vrtin Amerikanec. Vodil je sam vso korespondenco, hodil sam na pošto, misijonaril, pridigal, rad izpovedoval, v vsem pravi „pastor fidelis“. Zgradil je 50 cerkvá in posvetil mnogo duhovnikov.

JAKOB TROBEC

Rodil se je 1835 v Logu pri Polhovem Gradcu. V Ljubljani je dovršil gimnazijo in dva letnika bogoslovja. Ko je 1864 Pirc prišel iskat pomočnikov za misijone, se mu je tudi on pridružil. V opatiji St. Vincent je dovršil bogoslovje ter bil 8. septembra 1865 v St. Paulu posvečen. 11 mesecev je pomagal Buhu v Belle Prairie ter oskrboval še misijone ob Two Rivers, Royalton in Rich Prairie (ta kraj se sedaj imenuje Pierz). L. 1866 gre kot župnik v

kraj Wabasha, kakih 70 milj jugovzhodno od St. Paula ob reki Missisipi. Tam je uspešno deloval kot župnik in kot misijonar 21 let in je poleg cerkve sv. Feliksa oskrboval tudi misijone vsega okraja Wabasha: Highland, Oakland, Minneiska, Pell in Sherman ter misijonske postaje Sbaka Creek, Sand Prairie, Plainciew in Backers Settlement. Postavil je več cerkvá in storil mnogo dobrega v spovednici, na prižnici in župni šoli. Bil je splošno priljubljen med svojimi župljani zaradi svoje gorečnosti, dobrotljivosti in mnogih osebnih vrlin. L. 1887 je bilo treba v St. Paulu izvesti važno podjetje, ki je zahtevalo zmožnega, gorečega in odločnega moža. Šlo je za ustanovitev nove župnije sv. Neže. Nalogo je nadškof izročil Trobcu.

Oktobra je prišel v St. Paul ter se je z vso vnemo lotil izročenegega mu dela. Župnija sv. Neže je v teku 10 let postala ena največjih v nadškofiji. 28. julija 1897 je dobil Trobec obvestilo, da ga je papež 6. julija imenoval za škofa v St. Cloudu. Nadškof J. Ireland ga je 21. septembra posvetil v škofa. Navzoča sta bila nadškof F. Ks. Katzer iz Milwaukee in škof Vrtin iz Marquette. Pri slovesnostih je bilo še 7 drugih škofov, nad 100 duhovnikov in mnogo vernikov. Teden pozneje je novi škof zasedel stolico v St. Cloudu. V škofiji se je v 14 letih pomnožilo število duhovnikov za 35, župnij za 36, bolnišnic za dve in duš za 25.000. Zanimivo je, da je škofiji položil temelj naš rojak F. Pirc, ki je začel 1852 tu misijonariti in ko je videl rodovitnost zemlje, je začel vabiti katoliške naseljence. Pokrajina je postala 1875 apostolski vikariat in 1889 samostojna škofija, ki meri 31.700 kvadratnih kilometrov.

Med sobrati

KOROŠKA

Dr. Franc Zeichen, dolgoletni župnik v Št. Rupertu pri Velikovcu, je kot žrtev prometne nesreče umrl 8. aprila. Rodil se je l. 1892 v Lipi ob Vrbskem jezeru. Posvečen je bil l. 1915. Služboval je kot kaplan v Pliberku, potem kot župnik na Suhi in v Št. Rupertu pri Velikovcu. Med vojno je bil prestavljen „po višji sili“ na Gunzenberg v Krški dolini.

Jožef Drobiunig, župnik v Galiciji, je umrl 20. aprila, zadet od srčne kapi, star 72 let. R. I. P.

MARIBOR

V p o k o j s t a s t o p i l a : *Stanislav Lorber* zaradi bolezni; upravljal je župnijo Sv. Urbana pri Ptujju, in *Avgust Štancer*, župni upravitelj nadžupnije Sv. Križ na Slatini. Službo župnika je upravljal še v župnijah Sv. Rok ob Sotli in Sv. Florijan pod Bočem.

I m e n o v a n j a : *Franc Časl*, ml., kaplan pri Mariji Snežni v Slovenskih goricah, za župnega upravitelja istotam. — *Nikolaj Marovt*, kaplan pri Sv. Urbanu pri Ptujju za župnega upravitelja istotam. — *Dr. Alojzij Osterc*, stolni dekan, za penitenciarija stolne cerkve v Mariboru. — *Ferdinand Uidenšek*, župni upravitelj pri Sv. Petru na Medvedjem selu, za upravitelja nadžupnije Sv. Križ na Slatini. Upravljal bo tudi župnijo Sv. Petra na Medvedjem selu in Sv. Emo, poleg tega bo oskrboval župniji Sv. Rok ob Sotli ter Sv. Florijan pod Bočem.

P. Ivan Zore DJ, dolgoletni profesor na Gregorijani v Rimu, se je vrnil v domovino in se naselil v rezidenci DJ v Mariboru.

U m r l i s o : *P. Ludvik Debeljak*, dominikanec, roj. 12. 4. 1912 v Dramljah, posvečen 28. 7. 1935, je umrl v Zagrebu. Pokopan pa je bil v Dramljah 2. marca.

5. marca je umrl pri Mariji Snežni v Slov. goricah *Srečko Uršič*, roj. 11. 7. 1890 pri Sv. Antonu v Slov. goricah, posvečen 22. 7. 1915 v Mariboru.

Jožef Lovrenčič, salezijanec, je umrl 5. marca. Rodil se je 1894 v Folivcih, župnija Bogojina pri Murski Soboti, posvečen je bil 1923 v Ljubljani ter je v škofiji tudi deloval. R. I. P.

LJUBLJANA

Teološka fakulteta: Za doktorja teologije je bil 6. marca promoviran na teološki fakulteti *Jožef Močnik*, župnik v Sori.

Imenovanja: Za člane škofijskega pastoralnega sveta so bili imenovani: *Zdravko Pahor*, dr. *France Perko*, *Janez Rihar*, *Lado Kovačič*, *Franc Mate*, *Jože Lap* in *Jože Pungerčar*, SDB.

Za dekana dekanije Ljubljana-okolica in duhovnega svétnika je bil imenovan *Franc Jeglič*, župnik pri Sv. Heleni—Dolsko.

Franc Zmrzlikar, upravitelj župnije Št. Gotard, je bil razrešen službe upravitelja.

Franc Kunster, upravitelj župnije Izlake, je bil imenovan za soupravitelja župnije Št. Gotard.

Umrli so: Dne 29. januarja 1971 na Igu *Anton Bergant*, župnik in dekan na Igu in soupravitelj Golega in Tomišlja, star 66 let.

Dne 5. marca 1971 je umrl na Trsteniku *Jože Lovrenčič*, SDB, star 76 let. Rodil se je v Filovcih, župnija Bogojina. Deloval je v obeh škofijah. Ko je onemogel, je odšel na Trstenik. R. I. P.

V Sv. Juriju pod Kumom so pokopali na veliki petek *Janeza Uodopivca*, star je bil 89 let. Rodil se je v Cerkljah ob Krki, bil kaplan na raznih krajih in končno župnik v Sv. Juriju. R. I. P.

Lazarist *Tomaž Tavčar* se je rodil 17. septembra 1887 v Št. Lenartu nad Škofjo Loko, posvečen je bil 5. julija 1911. L. 1923 je vstopil k lazaristom ter deloval po raznih krajih. Umrl je 17. aprila na Mirnu pri Gorici, pokopan pa je bil pri Sv. Lenartu. R. I. P.

ZDA

V Severni Dakoti v kraju Kenmare je 12. marca umrl g. *Štefan Kraljič*, duhovnik iz ljubljanske škofije, doma z Iga. Posvečen je bil 1934. Kot kaplan je služil na raznih krajih: v domovini in po vojni v ZDA kot župnik pri St. Agnes Church v Kenmare. Umrl je po kratki bolezni v tamkajšnji bolnišnici.

OMNES UNUM — vez slovenskih duhovnikov v zamejstvu. — Izdaja in ureja: Konzorcij lista „Omnes unum“, Via della Sagrestia 17, 00120 Citta del Vaticano. — Upravo lista vodi in ga tiska: Družba sv. Mohorja v Celovcu. — Za list odgovarja: dr. Janez Polanc. (Naslov obeh je: Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt, Austria, Europa)

